

Hangyák, tücskök, bogarak

A Hunya-gyűjtemény

HÁY JÁNOS

Kohán Képtár, Gyula, 2018. X. 7-ig

Mindenki ismeri a klasszikus mesét a hangyáról és a tücsökről, hogy míg a hangya egész nyáron gyűjtöget, hogy legyen élelem télire, addig a tücsök rendületlenül ciripel. A klasszikus La Fontaine által átdolgozott Ezópusz-mesében a hangya a szorgalom, az előrelátás szimbóluma, míg a tücsök felelőtlen naplopó. A 60-as évek viccében, amiből Hajnóczy Péter írt kisnovellát, az alapszituáció ugyanaz, a hangya látástól vakulásig gürizik, míg a tücsök rendületlenül ciripel. Csak ciripelgetünk, ciripelgetünk, tücsök koma? – kérdezi a hangya. Hát igen, egy párizsi fellépésre gyakorlok, mondja a tücsök. Hirtelen fordul a kocka, s a hangya lesz a munkának kiszolgáltatott lúzer, a tücsök pedig a koncertező, világhírtársa. Ismerik talán a novella lezárását: „Arra kérném, mondta a hangya, hogy Párizsban keresse fel La Fontaine urat, és mondja meg neki, hogy nyalja ki a seggem.”

Ám mi van akkor, ha valaki műtárgyakat gyűjt, s korántsem télire, hanem a minden napjaira. Ki valójában az, aki képzőművészeti alkotásokat, kivált kortárs műveket gyűjt? Kit nevezhetünk gyűjtőnek?

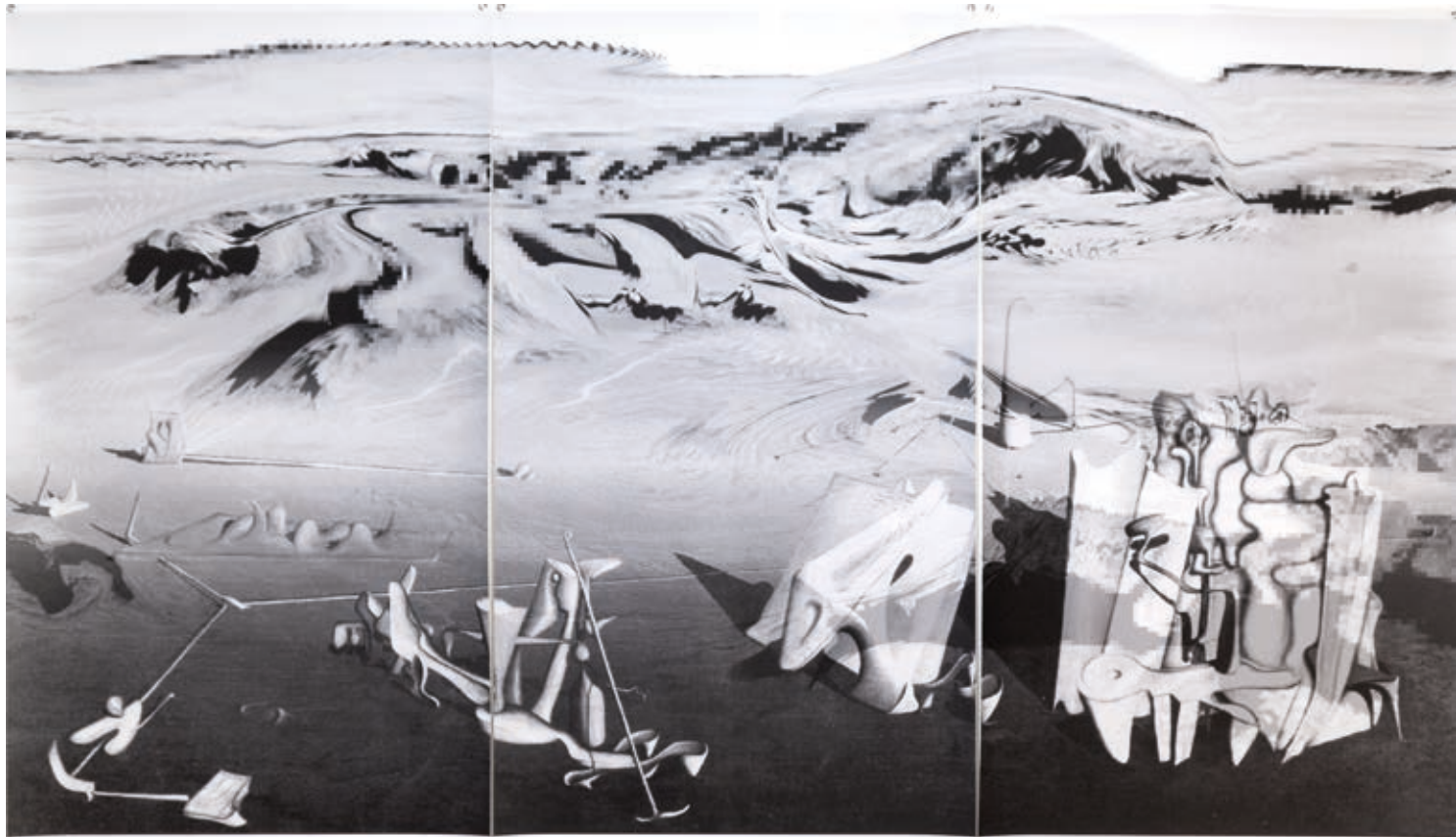
A gyűjtő az, aki saját esztétikai ítéletei alapján válogat össze műveket. Ő az, aki kimozdítja az egyes alkotók kollekciónjából a sokaságba belesimuló alkotásokat, és új kontextusba helyezi azokat. Ő az, aki egyáltalán nem önzetlenül, de mecénása a kortárs művészetnek. Míg magának örömet okoz, vásárlásaival elősegíti az új művek születését. Egyrészt helyet csinál az új alkotásoknak, hiszen a hiánnyal katalizálja az alkotókedvet, másrészt hozzájárul az alkotó életben maradásához, ami, valljuk meg őszintén, mégiscsak elengedhetetlen az új művek születéséhez. De a műgyűjtő egyben alkotó is. Ő az, aki képes

TEODOR GRAUR: *Csillagok*, 1991, alumínium, Ø 60 cm és Ø 50 cm
HUNGART © 2018

PINCZEHELYI SÁNDOR: *Csillag* (utcakő), 2012, fotó, papír, egyenként 40x50 cm

fotó: Rádóczy Bálint

az addig egymástól független létező művek egymás mellé rakásával egy új esztétikai állítást képviselni. Ez az esztétikai állítás nem az egyes művek esztétikai állítása, még csak nem is e művek állításának összege, hanem e művek egyedi jelentésének és egymásra hatásának sajátos, mindig változó összessége. Ilyen módon a műgyűjtő beszáll abba a folyamatba, amit az alkotó indít el a mű létrehozásával, hogy gazdagítsa annak jelentését, és ezáltal persze minden olyan szemlélődő számára, akik ezt a kollekción láthatják, gazdagítsa a világról és önmagáról való képét.

Szeretem az olyan történeteket, hogy „amikor elment Calder Mondrianhoz, száznyolcvan fokot fordult vele a világ” (ha valaki gyenge volt mértanból, és nagyobb számot akar mondani, akkor elfogadjuk a háromszázhatvan fokot is). Művészileg és világlátásban minden más lett az után a látogatás után. Egyébként egyszer ezt a történetet elmeséltem egy lánynak, hogy Calder meglátogatta Mondriant, és itt abba is hagytam, mert látszott, a három szóból csak egyet ismer, hogy meglátogatta. Mindenesetre, ha csak absztrakcióként mondjuk, hogy A ember meglátogatta B embert, s gyökeresen megváltozott a világhoz való viszonya, az engem mindig lenyűgöz. És itt ebben a kollekciónban számos olyan alkotó van, akinek a képei minimum áttörlik a szemüvegünket. A gyűjtemény román és

FRIDVALSZKI MÁRK: *Hagere Perspektíve*, 2017, digitális kollázs, digitális nyomtatás, vászon, egyenként 100x270 cm

magyar részről is főként közéleti-politikai ihletettséggű, mondjuk így, koncept alapú műveket tartalmaz. A valahai nagy konceptgondolkodók eljutottak oda, hogy elég a gondolat, a művet már meg sem kell alkotni. Nem elég. A csillag, a kalapács, a csizma, tudjuk, hogy diktatúraellenes művészi indulatból született. Ám ha ez nem válik az egyes diktatúrán túl általában az önkény jelképévé, s nem érezzük zsigerileg, hogy az önkény nem pusztán egy társadalmi berendezkedés, hanem egy általános jelenség, még ha a demokráciákban bújtatva is van jelen, s hogy van még olyan, hogy a mi belső csizmánk, ami az ösztöneinket, a bátorságunkat tapossa el, akkor egy ilyen szimbólumokkal élő mű nem ér semmit. Ahogyan akkor sem érne semmit, ha ennek nem volna ránk a gondolatokon kívül vizuális hatása is. Helyesebben: fordítva kellett volna mondanom, először vizuális, aztán gondolati hatása. Ez vonatkozik Pinczehelyi *Fejszélére*, Teodor Graur csillagaira, Sugár János *Három T-jére*, Sorin Tara *Trianonjára* vagy Nemes Csaba zászlós jeleneteire is. Ezek a művek nem gondolati, hanem vizuális kontraszthatással dolgoznak, és azon vannak, hogy kimozdítsanak gondolkodási komfortzónánkból, hogy lássuk már másképpen is a dolgokat.

De vannak itt olyan alkotók, akik persze más elvek szerint működtek és működnek, úgy hoztak létre őriási életműveket, amelyekből jó néhány remeklés itt látható. Birkás Ákos, Nádler István, Szűcs Attila, Vojnich Erzsébet mellett különösen El Kazovszkijra és Bukta

BUKTA IMRE: *Kövesdi domboldal*, 2000,
olaj, applikáció, rétegelt lemez, 125×150 cm, HUNGART © 2018

Imrere gondolok, akik bár különböző alkotók, mégis van valami közös bennük, mindketten a posztindusztriális világ élethelyzeteit emelik be egy mitikus térbe. Kazovszkij jobban vonzódik az elemeltséghez, s ettől válik minden képe egy kietlen tájjá, ahol a gazdáját vagy netán istenét vesztett állatok s persze az ember kőborol, míg Buktánál a realitás beemelése a művek terébe, a régi és új életmódok keveredése mutat fel afféle elszervetlenedést az életünktől.

Mindannyian, akik itt szerepelnek ezen a kiállításon, saját jogon vannak itt, de miért is vagyok itt én, aki hozzá nem értőként beszél erről a gazdag gyűjteményről, s azon igyekszik, hogy elhitesse, ha ezt végignézik, más emberként lépnek ki a kiállítás teréből? Hogy vitatkozni fognak, hogy kik a jobbak: a románok vagy a magyarok, hogy melyik képet és alkotást tartják hülyeségnek, melyikről gondolják, hogy na, ez fején találta a szegyet, vagy hogy ezért majd visszajövünk éjjel. Hogy

innét majd úgy mennek ki, amiért egyáltalán érdemes bármilyen műalkotással találkozni az életben, ami minden műnek a létéből fakadó célja, hogy élénkítse az érzékenységünket, gazdagítsa a szemléletünket, és felpörgesse a gondolkodásunkat.

Hogy miért is tőlem való ez az agitáció? A válasz egyszerű. Sokat vagyok ezeknek a képeknek a közepében, sokat hallok róla, ha új tárgy kerül a kollekciónba. Ez a gyűjtemény számomra nem egy a sok közül, hanem a barátom gyűjteménye, ezért egy kicsit az enyém is, hisz az a gyűjtői gondolat, ami emögött meghúzódik, nagyon közel áll hozzám. S most, hogy újra köz elé kerültek ezek a képek, immáron a miénk is. Hiszen mi más lenne ennek a munkának az értelme, a gyűjtésnek, ha nem az, hogy más is lássa. Lássa a művészek gondolatait, lássa a múgyűjtő gondolatát, s lássa meg a látszólag önző gyűjtői szenvedély mögött a közösségi szándékot és akaratot.

Háy János megnyitóbeszéde, elhangzott az *Emlékezet és elvagyódás – magyar és román kortárs képzőművészet Hunya Gábor gyűjteményéből* című kiállítás megnyitóján Gyulán, a Kohán Képtárban 2018. június 14-én.